Nacsinák Gergely András

AZ UTOLSÓ TÜKÖR

2024-08-15 | **NOVELLA**

Az *Encyclopaedia Theoriae Urbanae* vonatkozó fejezete szerint a városok, akárcsak az élőlények, nőnemű és hímnemű egyedekre oszthatók. Nem feledkezve meg arról, hogy minden város összetett valóság, maszkulin és feminin vonások összjátéka, mégis világos különbség van a két típus között. Az enciklopédia szerzői Londont és Párizst említik eklatáns példaként: London minden ízében hímnemű, Párizs kifejezetten nőnemű. Noha London az évszázadok során nőttön-nőtt, számos települést olvasztva magába, ez mégsem változtatott rajta számottevően: a maszkulin elem maradt domináns. Párizs élete, ellenkező előjellel, de ugyanígy zajlott. A

teljesség igénye nélkül említésre kerülnek még a szócikkben, mintegy illusztrációképp további városnevek is, árnyalva a megkülönböztetést. Velence nőnemű: felékszerezett dáma, kinek élemedett korát sikertelenül igyekszik elpalástolni a számos rétegben felhordott smink. Moszkva cári generális, sprőd és prűd, de titokban a legbűnösebb szenvedélyek rabja. Hozzá képest Pétervár hercig katonatiszt, gáláns, de nem egészen megbízható. Bécs tehenészlány, aki főúri házaknál szolgált, így a lehetőségekig kikupálódott, azonban éjszakánként még istállószagút álmodik. És így tovább.

hiányzik a távlat

Szűkebb vagy tágabb pátriánk települései sajnálatos – ámde érthető – módon nem kerülnek elő a tudós szócikkben, így nekünk magunknak kellene a tipológiába illeszteni Sopront, Sárbogárdot, Kecskemétet, tágabb horizonton Besztercét, Brassót, Kolozsvárt. Pestről-Budáról nem is szólva. Bizonyára volna elképzelés mindegyikkel kapcsolatban. Ám ha a mi folyóparti városunk mineműségét próbálnánk meghatározni, főhetne a fejünk. A benne élőknek, akik bizonyos szempontból e város teremtményei, akiknek a hely apjuk és anyjuk egyszerre, nyilván mindig nehezebb megítélni az ilyesmit. Hiányzik hozzá a távlat. Külső nézőpont szükségeltetik, afféle mozdíthatatlan, amilyenre Arkhimédész áhítozott egykor. De ilyen nézőpont mifelénk nemigen kínálkozik. Hacsak a Leégett Kastélyt nem vesszük számításba.

A Leégett Kastély egy széljárta dombon áll, a várostól nem messze. Már amennyire áll, ugye. Nagyobbik része az enyészeté: omlással fenyegető falak, töredezett kőpárkányok, repkény-rejtette, üszkös gerendák labirintusa leginkább. Madarak rebbennek át az üres ablakkereteken. Egy-egy lépcsősor indul el céltalanul fölfelé, mintha egyenest az égbe vezetne. A következő emelet már a felhőké.

A hátsó fertályon, ahol a személyzetet kvártélyozták annak idején, mintha nem végzett volna akkora pusztítást a tűz. Hogy lakható, az túlzás, de bizonyára nem lakhatatlan: legalábbis erre következtetni abból, hogy itt húzza meg magát a bárónő. Hogy pontosan hol, azt mindmáig senki sem merte megkérdezni tőle. Tapintatlanság is volna. Az idegenvezető azonban nem osztozott ebben a tapintatoskodásban, részint mert csak nemrégiben telepedett le nálunk, részint mert szakmájából adódóan nem kenyere a diszkréció. Nyitva felejtett lépcsőházakba belesni, elfeledett történetekbe bonyolódni annál inkább.

Kíváncsisága kimeríthetetlen, főleg a kik és mikorok tekintetében: a miértek mintha kevésbé foglalkoztatnák. De minden kérdezősködéssel és puhatolózással együtt is legfeljebb annyit sikerült kiderítenie, hogy a bárónő alighanem a kastély utolsó lakója,

hogy sok-sok éve magányosan él ott, és hátralévő éveit is minden bizonnyal odafent szándékozik eltölteni. A leégett kastély körül minden szülői tilalom ellenére kószáló gyerekek sem bukkantak lakhelye nyomára; igaz, ők inkább a rejtelmes parkban játszanak, a jól mászható, mohos tölgyek, terebélyes hársak közt, s csak elvétve, bátorság-próbaképp merészkednek tovább, a romok közelébe. A felnőttek nem érnek rá kajtatni: úgy vannak vele, hogy ha az öreg hölgy ott fenn lakik, akkor önszántából lakik ott, és nyilván van is hol laknia: az ember, ha élni akar, minden körülmények közt talál magának egy vackot, ahol eléldegélhet. A postáját meg a bevásárlást havi egyszer az öreg kertész viszi föl a kastélyhoz, kétkerekű kordéján; fiatalon állítólag a parkot gondozta, jól ismeri hát a járást arrafelé. A bárónő pedig évente mindösszesen egyszer szokott letipegni a kastélyból, karnevál idején. Ilyenkor mindenki a csodájára jár: csodálattal adóznak elsősorban a ténynek, hogy még életben van, a merészebbek bókolnak is neki, milyen jól tartja magát, kedves bárónő, megtisztelő, hogy idén is elfáradt közénk. Ő angyali mosollyal, lesütött szemmel fogadja a bókokat; ódivatú öltözékével, csipkekesztyűivel, tüllös kalapkájával pedig cseppet sem rí ki a tömegből így, karnevál idején.

Ennél többet senki sem mondhatott az idegenvezetőnek, mivel ennél többet senki sem tudott. Az öreg kertész talán kifecseghetett volna egyéb részleteket, de néma volt az istenadta. Az íráshoz nem fűlött a foga, és amikor az idegenvezető mégis megpróbálta rávenni, egyszerűen analfabétának tettette magát. Így a dolog annyiban is maradt.

megszállottan

A tűzvész után sokan azon a véleményen voltak, hogy a kastélynak le kellett égnie, elsősorban gonosz tükrei miatt. Ezek a megátalkodott tükrök ugyanis szeszélyesek voltak, és könnyűszerrel az őrületbe kergethették azt, aki egy cseppet is bizonytalan volt a dolgok állandóságát illetően, beleértve önmagát is. A hírlapban megjelent tudósításokban megemlítik, hogy a tükröket egy velencei műhelyben készítették, az utolsók egyikében, ahol még műhelyben, s nem iparban dolgoztak. Úgy hírlik, sehol sem értettek úgy a tükrökhöz, mint Velencében, ami érthető is, hiszen az egész város voltaképp reflexió, a szó legtágabb értelmében, önmaga tükörképe. A katasztrófa után – mely joggal tartotta izgalomban városunk

lakóit hosszú hónapokig – a helyi levéltár egy munkatársa, aki már-már megszállottan kutatta a kastély történetét, hosszú cikksorozatot közölt, amelyben külön fejezetet szentelt a tükröknek. Ebben többek közt azt állította, hogy sikerült beazonosítania a gravírozott szignót, amely egy kivételével valamennyi tükör sarkát díszítette; kiderítette azt is, hogy a századfordulón jó néhány ilyen komisz tükör készült, és mind ugyanabban a muranói műhelyben: a fukar mester bizonyára senkivel nem osztotta meg mesterségének titkát. Ha egyáltalán tudatában volt ennek a titoknak. Mindenesetre a műhelyében készült tükrök eljutottak Európa legkülönbözőbb sarkaiba, egyebek közt Duinóba, Wewelsburgba, sőt egy-két darab Konstantinápolyba, Iszfahánba, valamint a tengerentúlra is. Kivételes mívességük ellenére hamar elterjedt városunkban a szóbeszéd, hogy komisz jószágokról van szó, és egy idő után csak üggyel-bajjal lehetett komornát, dajkát, szobalányt találni, aki hajlandó volt huzamosabb ideig szolgálatot vállalni a kastélyban. A legtöbben ugyanis nehezményezték, hogy az itt is, ott is nagy műgonddal elhelyezett tükrök nem hajlandók a látszatot tükrözni, amivel az ember elégedett lehet, vagy ami ellen berzenkedhet. A velencei mester tükrei autonóm módon viselkedtek, vagyis kiszámíthatatlanul: hajlamosak voltak a valósághoz igazodni, következésképp ignorálni azt, aki nem volt azonos a hellyel és idővel, amelyet kitöltött. Vagyis tükrözték a fényt, a kristályvázában kókadozó pünkösdirózsa-csokrot, az ablak előtt táncoló faleveleket és a díványon heverésző macskát, de nem vettek tudomást a teaidőben beállító kanonok úrról, a piperkőc zongoratanárról, a háztűznézőbe érkező komplett nemesi családról, továbbá a személyzet tagjainak egyikéről-másikáról. A dolgokat híven, a legapróbb részletekig élesen mutatták, az embereket legtöbbször ignorálták. A jelenség a döbbenet, a zavar, a hisztérikus nevetés és a páni félelem legkülönbözőbb, és mindig újszerű kombinációit eredményezte. A báró, aki a tükröket Velencéből, pontosabban abból a bizonyos muranói műhelyből meghozatta, állítólag arra használta azokat, hogy állandó önvizsgálatot tartson: ha egy pillanatra is kibillent belső egyensúlyából, az éber hangoltságból, melyre fiatal kora óta törekedett, a tükrök nyomban visszajelezték. A kastélyban fölnőtt ifjabb generációk nem sokat törődtek velük, nyilván úgy gondolták, ilyen a tükrök rendeltetésszerű működése. A többiek általában gyűlölték mindet.

Érdekes, jegyezte meg cikksorozatának utolsó bekezdésben a levéltáros, hogy mostanra valamennyi hely, ahol tudomásunk volt ilyen tükrökről, megsemmisült: a tükör törékeny holmi, akárcsak az ember; a világháborúk, forradalmak, természeti katasztrófák legelső áldozatai rendszerint az üvegek és a lelkek. Elképzelhető, hogy a mi kastélyunk volt az legutolsó hely a világon, ahol ilyen remekművekkel lehetett találkozni. Mert természetesen a muranói műhely is az enyészeté.

szakmai számítás

Mire az idegenvezető megérkezett hozzánk, a város réges-rég napirendre tért a kastély pusztulása fölött: az ő számára azonban a történet újdonságként hatott. Mi tagadás, lehetett ebben jó adag szakmai számítás is, minthogy a városunkban elvétve megforduló átutazóktól remélte a megélhetést, és jól jött volna, ha ezek az átutazók hírül viszik az ő rendkívüli élményt kínáló helytörténeti sétáit. Amelyekhez, ugye, helyi történetek szükségeltetnek. Olyan történetek, amelyek kizárólag itt teremnek, sehol másutt. Amelyekért érdemes idáig utazni, akár a kitérőt is vállalva. Mondjuk ez utóbbiról talán soha senkit nem sikerült meggyőznie.

Az első fiaskó után mindenesetre fokozott érdeklődést mutatott a Leégett Kastély históriája iránt, a maga elátkozott tükreivel egyetemben. Ugyanis, mint mondotta, minden városban fellelhető néhány kitüntetett pont, hatásos történet, ám ezek javarészt hasonlóak, mintha ugyanazokat a fordulatokat produkálná az élet mindenütt, elég a neveket és dátumokat kicserélni. Szülőháza annak, aki megalapította, forradalmasította, felvirágoztatta; ebben az épületben találta fel, írta meg, állította ki; itt vallott szerelmet, sütötte el fegyverét és így tovább. Az idegenvezetőnek számos, e praxisban eltöltött évtized után több mint elege lehetett az ilyesfajta, arcokat egymásra kopírozó történetekből, a monoton ismétlődésből, és szimpatikus volt számára a tükrök hozzáállása, melyek egyszerűen eliminálták az ilyesmit. Őszülő halántékú, javakorabeli férfi lévén sokfelé megfordult, s ha ő mondja, hogy érzése szerint itt valami különleges rejlik, hát bizony hajlamosak vagyunk elhinni neki. Még a kezdet kezdetén nekiszegezték a kérdést, hogy ha alapvetően minden város egyforma, amikor lebontjuk őket a várost alkotó történetek vázáig, akkor miért éppen nálunk telepedett le, az átlagos városok e legátlagosabbikában, ahol csakugyan semmi jelentős nem történt, nem történik, de nem is várható, hogy történne. Azt felelte, éppen ezért. Szeretne kipróbálni valamit.

Kísérletének szenvedő alanyai városunk polgárai voltak, lévén a ráérő idegen ritka madár errefelé. Helytörténeti sétákat hirdetett, amire a kíváncsiak rögtön jelentkeztek is, elvégre kellemes, nem túl megerőltető nyárdélutáni foglalatosságnak ígérkezett. Rendszerint hatan-nyolcan verődtek össze, házaspárok, agglegények, egy-két unatkozó diáklány. Az idegenvezető pedig egy óra leforgása alatt körbevitte őket városunk százszor, ezerszer látott pontjain, eladdig sohasem hallott történeteket fűzve egy-egy kovácsolt kapuhoz, boltos átjáróhoz, épületrészlethez. Utóbb a séták valamennyi résztvevője többé-kevésbé egyöntetűen számolt be a történtekről – amelyeket éppúgy nevezhetünk élménynek, mint traumának. Kalauzuk, mint mondták, addig-addig beszélt, kétségkívül magával ragadóan, amíg észrevétlen átbeszélte őket egy másik városba, amely a mienk volt, de mégsem egészen a miénk. Azt tapasztalták, hogy a túra végére idegenül mozognak a gyermekkoruktól unalomig ismert helyszíneken, és beletelt néhány órába – súlyosabb esetben egy teljes napba –, míg ismét tájékozódni tudtak. Amikor pedig bekövetkezett az elkerülhetetlen, és a kíváncsivá tett polgármester napokig bolyongott saját városában, mindenkitől útbaigazítást kérincsélve, akár egy féleszű, az idegenvezetést rövid úton és

rendeletileg betiltották. Legalábbis a város lakói számára. Ezért is vált a hoppon maradt idegenvezető számára létfontosságúvá, hogy átutazókat marasztaljon itt, esetleg turistákat is idecsábítson. És ennek lehetőségét sejdítette meg a Leégett Kastélyban.

kócos fűszerűségek

Ahol véget érnek a szántók, egy mandulafákkal szegélyezett kocsiút kunkorodik fel a dombra. A domboldalt hangafű borítja, gyermekláncfű, meg angolperje. Elszórtan egy-egy csipkebokor is virít rajta. A dombtetőhöz érve terméskőfal nő ki a földből, nem különösebben magas, a hársak koronája játszi könnyedséggel hajlik át fölötte. A kocsiút két, téglából rakott, düledező oszlop között áthaladva tűnik el a fák alatt: az oszlopok egykor bizonyára díszes kaput tartottak, ma már rozsdás zsanérok jelzik csak a helyét. A kőfalon túl kezdődik az annak idején bizonyára kifogástalanul ápolt park, amely gondoskodás híján hamar élte a maga életét. Zuzmó ezüstözi a fák törzsét, az ágak összekuszálódtak a magasban, avarréteg nyeli el az óvatos léptek zaját. Zöld fény és mélyebben zöld homály foltozza az egykori gyepet, melyet kócos fűszerűségek tarkítanak. Ahol a fák megritkulnak és megsűrűsödik a bokrok szövevénye, arrafelé kell keresni a kastély maradványait, elvadult füge- meg rózsabokrok között. Bizonyára az idegenvezető is így tett, amikor elhatározta, hogy ha törik, ha szakad, a bárónő nyomára bukkan odafenn.

Bár az *Encyclopaedia* szócikke erre nem tér ki, miért is ne tehetnénk fel, hogy amennyiben a városok közül egyesek csakugyan feminin, míg mások maszkulin vonásokkal rendelkeznek, elképzelhető, hogy hébe-hóba egymásba is szeressenek? Vagy miért ne féltékenykedhetnének egymásra, mint tette egykor Amalfi és Génua? Velencének számos udvarlója akadt Adria-szerte, ezek olyanok voltak, mint a mesebeli szegénylegények: a maguk bárdolatlan módján, szerény lehetőségeikhez mérten igyekeztek kedvében járni a kacér delnőnek, tenni neki a szépet csip-csup holmikkal, felcicomázva magukra vonni a figyelmét; és Velence, mint egy haszonleső dizőz, rendre kihasználta őket. De létezhet tiszta szerelem is: olyasféle, ami Weimart

fűzte Athénhoz. A városok népe ez esetben csak szolgája, alázatos teljesítője egy náluknál komolyabb akaratnak, egy életnek, amelyet a város él tőlük többé-kevésbé függetlenül és hatalmasan.

Ezt magyarázta a bárónő szégyenlősen, megválogatva szavait, miközben kopott porceláncsészékbe illatos angol teát töltött a váratlan vendégnek. Bocsássa meg a szócséplést, kérte, az utóbbi időben igazán elszokott a társalgástól. Mennyi lehetett az az utóbbi idő, morfondírozott az idegenvezető, harminc év, negyven? A bárónő valójában nem tűnt sokkal többnek hatvanesztendősnél, ő maga is ötvenes éveit taposta, mégis. A bárónőben volt valami, ami végtelenül idősnek hatott, csaknem kortalannak; talán a tekintete, talán lényének egésze itatódott át idővel: mindkettő törékeny volt és fátyolos, akár a porcelánjai. Úgy mozgott, mint aki habozik hozzáérni a dolgokhoz, nehogy megzavarja nyugalmukat. Azért épp ezzel az eszmefuttatással hozakodik elő, szabadkozott, mert az *Encyclopaedia Theoriae Urbanae*, annak is 1897-es bécsi kiadása az egyetlen kötet, ami megmaradt a kastély könyvtárából, az is csak azért, mert a báró a dolgozószobájában tartotta. A könyvek könnyen égnek, egy-

két szóra sem érdemes lektűrt leszámítva minden más odaveszett. Egyebek közt a város levéltára is. A levéltár? – hökkent meg az idegenvezető. A történeti levéltár, pontosított a bárónő. Úgy alakult, hogy itt tárolták. Talán mert biztonságosnak gondolták a helyet. Alighanem azért, mert a kastély öregebb, mint a város. Jelen időben beszél róla – szúrta közbe az idegenvezető. – Mármint a kastélyról.

Mivel jelen időben lakom benne, jegyezte meg kedvesen a bárónő.

Ennyire régi építmény volt ez? – érdeklődött tovább az idegenvezető, és gondolatban jegyzeteket készített. – Úgy értem, a város sem épp ma épült…

áldozati kő

Valami mindig állt ezen a dombon, emberemlékezet óta, bólintott a bárónő. Kastély. Kúria. Római őrposzt. Földvár. Pogány oltárkő. És ki tudja még. Egy szintén odaveszett múlt századi tanulmány szerzője végigköveti, hogy az áldozati kő helyére miként települt az őrposzt, abból hogy lett idővel középkori udvarház, abból pedig kastély. Az erősség mellé emberek húzódtak, a folyó és a domb közötti lapályon rendezkedve be. Így hívta életre a várost a kastély. A város általa született. Ezért gondolhatták jó ötletnek a levéltárat itt tárolni.

– Mégsem volt eléggé biztonságban.

– A kastély volt a lehető legbiztonságosabb hely. Egészen addig, míg nagyapám meg nem hozatta a muranói tükröket.

Amikor az idegenvezető lent a városban elmesélte, hogy nemcsak a bárónő szálláshelyének bukkant nyomára, de ötórai teára is a vendége volt, az emberek alig akartak hinni a fülüknek. Egészen pontosan: az idegenvezetőnek nem akartak hinni. Maga bármit el tud mesélni, legyintettek, ezt volt alkalmunk tapasztalni. Ám ő erősködött. Különben honnan is tudhatna az eltűnt levéltárról? A római helyőrségről? Jó-jó, bólintottak az emberek. De az előzőekre tekintettel mégis inkább amiatt hittek neki, amit az idegenvezető nem tudott elmondani. Nevezetesen, hogy a kastélyban pontosan hol is található a bárónő lakrésze. A tűzvész összekuszálta az alaprajzot,

pironkodott az idegenvezető. Nem igazán volt fogalmam arról, a romok közt pontosan merre járok. A parkra néző egykori teraszról kiindulva, a felhőkhöz vezető lépcsősoron túl, egy végtelennek tetsző folyosó kevés megmaradt ajtajának valamelyike mögött. Zörgetni kell, és próba-szerencse. Az emberek megmosolyogták: remek, úgy látszik, neki is sikerült átmesélnie valahová saját magát. De mivelhogy ismertük a bárónőt, a személyleírás pedig tökéletesen illett rá, azért hittünk neki.

A rákövetkező hetekben azonban az idegenvezető kezdeti lelkesültsége lassan mélabúnak adta át a helyét. A bárónő elragadó jelenség, vendégszerető, szórakoztató is a maga módján, mondta, de az idő túlnyomó részében szeretett enciklopédiájából idéz, illetve minden gondolatmenete oda kanyarodik; nyilván mert ez a könyv az utolsó szál, ami a régi napokhoz fűzi. Érthető. Türelmes kérdezősködéssel egy s mást meg lehet tudni a család történetéről, a hajdani mindennapokról, de a velencei tükrökről alig hajlandó beszélni, a tűzvészről meg végképp nem. Ha pedig arra terelődik a szó, hogy érdemes volna a kastélyt másoknak, a nagyközönségnek is megmutatni, elmosolyodik, hátradől az öblös foteljében, csak néz azzal az ártatlankék szemével, és nem szól semmit. Úgy tűnik, gondolatai valahogy mindig a város körül forognak, és gyanítja, hogy a bárónőnek lehet valahol egy messzelátója is, amellyel

kedvtelve fürkészi a várost, távolról véve részt az életében, akár egy jótündér. Az idegenvezető sóhajtott. Pedig egy-egy elejtett utalásból gyanítja, hogy legalább egy tükörnek meg kellett maradnia valahol, talán a belső helyiségben, a kétszárnyú ajtó mögött, ahová a bárónő sohasem invitálja őt.

– Hát kezdjen udvarolni neki! – javasolta a hallgatóságból egy jókedvű úr. A társaságon derültség lett úrrá, az idegenvezető azonban láthatóan fontolóra vette a felvetést.

tükröződés

Mi sem természetesebb, mint hogy az *Encyclopaedia* szerkesztői önálló szócikket szenteltek Velencének, ennek a lehetetlen városnak. Amely sok szempontból mégis paradigmatikus. És érdekes módon ebben külön kitérnek – egy bekezdés erejéig – Velence látványára, amelynek meghatározó összetevője a tükröződés. Egyrészt a fény játéka a vízen, amely adott esetben alulról világítja meg a homlokzatokat, játékosan csillámló, pillanatnyi rajzolatokat varázsolva a falakra, váratlan árnyalatok függönyét terítve az ablakokra. Másrészt a tenger tükörszerűségét is megemlítik, és hogy a város látszólag önmaga tükörképére épült, tehát az elképzelhető legtörékenyebbre. Talán, fűzte hozzá a bárónő elmélázva, miközben az ajándékba kapott tömött, csinos, ám nem túl hivalkodó rózsacsokrot nézegette mélázva, talán azért is gyakorol olyan vonzerőt az emberre Velence, mert ilyen értelemben magunkra emlékeztet.

– Hogy milyen értelemben? – hökkent meg az idegenvezető, a porózus linzerkarikát majszolva, amit a néma kertész, úgy látszik, külön ez alkalomra hozott a városból.

– Hát abban az értelemben, hogy mi is éppen így vagyunk. A saját képmásunkra alapozzuk magunkat. Arra, aminek mások látnak bennünket. Vagyis a legtörékenyebbre. Járt már Velencében? – siklott át a nefelejcsszempár a virágokról a virágokkal érkezőre.

– Jártam – nyelt egyet amaz.

– Én is, de nagyon-nagyon régen. Nem sokra emlékszem. Amire mindenki. A galambfelhőre a Szent Márk tér felett. A mórok órájának csillagos számlapjára. És hogy messziről nézve hogyan kuszálódik össze a város tükörképe egyetlen pillanat alatt, ha a legcsekélyebb szellő támad. Hogyan törik össze a tenger tiszta tükre. A kép, amit a legbizonyosabbnak hiszünk.

Az idegenvezetőre rájött a köhögés, biztosan a morzsák miatt.

Hanem azért folytatta az ostromot. Nem tolakodóan, a maga módján figyelmesen is, de azért kellőképp célirányosan. Nagyon régen nem udvarolt már senkinek, életformája nemigen tette lehetővé a tartós kapcsolatot, a fészekrakásról nem is szólva, viszonyai a szó legkonkrétabb értelmében is futó kalandok voltak, hatékony együttlétek, ahogyan ő fogalmazott, ami pedig nemigen enged teret a széptevésnek. Újra kellett tanulnia az udvarlás csínjait, és mi tagadás, meglepve konstatálta, hogy a körülményektől függetlenül még öröme is telik benne. Akik meg érintkeztek vele, azt tapasztalták meghökkenve, hogy egyre inkább saját udvarlásának hatása alá kerül – hogy ezzel a bárónő hogy s mint volt, nem lehetett tudni, de a gyérülő hajú bonviván mind jobban ragaszkodik annak a történetnek a valódiságához, amelyet ő talált ki

saját érzelmeiről. Ismerősei feszengtek, nem tudván, hová tegyék a dolgot. Hanem az idő telt, az idegenvezető látogatásai a kastélyban pedig állandósultak. Most már ő nem akarta elárulni, a Leégett Kastély melyik zugában is található bárónőjének kuckója. A birtokos eset használata visszatetszést keltett. Mindeddig ugyanis, kimondva-kimondatlanul, városunk polgárai a „mi" bárónőnkként könyvelték el a kastély utolsó lakóját, még akkor is, ha mindössze egyszer egy évben látták.

Nem csoda, ha az idegenvezető e második számú fiaskóját alig leplezett megelégedéssel vették tudomásul. Nem, nem arról van szó, hogy a bárónő végül átlátott a szitán és kipenderítette a pernahajdert. Ez nem is következett volna az ő tapintatos természetéből. Mint ahogy az is nehezen képzelhető el, hogy belehabarodik. Ennél feltétlenül intelligensebb volt. Inkább úgy eshetett a dolog, hogy a bárónő, aki az enciklopédia útmutatásaival tájékozódott a világban – mely az ő végtelen, de behatárolt világa lett –, kettejük találkozásait is ennek alapján olvasta: újdonsült gavallérja bókjait egy másik, távoli város – sőt, akár számos másik város – eljöveteleként, és a mi városunknak szóló udvarlásként értve. Mely ezek szerint – fedezte fel örömmel – okvetlen nőnemű. Eddig ezt sehogy sem tudta eldönteni. Így az idegenvezetőt meséltette, egyre meséltette a messzi helyekről, amelyeket sejtése szerint az képviselt. Szemezgetett, válogatott az udvarlók között, ahogy egykor kellett volna tennie. Mintha most, váratlan fordulattal folytatódna a történet, amelyet egykor félbeszakított a tűzvész. Mintha folytatódhatott volna. Nem tudjuk, csak reméljük, hogy ezek a bárónő életének maradéktalanul boldog pillanatai voltak.

nem vitte rá a lélek

Így telt el a nyárutó, lassacskán kihűltek a hajnalok, meg-megindultak az apró szemű őszi esők, a kastélyhoz feljutni szeles vagy nyirkos időben egyre kellemetlenebb volt. Az idegenvezető kezdett kifogyni a történetekből, de ezt magának is csak hébe-hóba ismerte be, mert nem vitte rá a lélek, hogy elszontyolítsa a bárónőt. Ugyanakkor az elégedetlenség is nőttön-nőtt benne, mert nem érezte, hogy egy jottányit is közelebb jutna voltaképpeni céljához, amelyre mindig és újra emlékeztette magát. A dombon tett látogatásai végül is annyira beleilleszkedtek városunk életritmusába, hogy feltűnést

keltett, amikor a szokásos délutánon az idegenvezető ahelyett, hogy lépteit a domb felé irányozta volna, ott támasztotta a söntést a Bakterítőben. Méghozzá szótlanul. Azután a következő kedden is. És attól fogva mindig.

A megrökönyödés oly mértékű volt, hogy csak ősz derekán merték nekiszegezni az obligát kérdést: mi van? Még egy további hónapba telt, míg válaszolt. Amit elmondott, szájról szájra járt a városban, míg az utolsó fülekig is eljutott. Nem biztos, hogy változatlan formában. Ám ezúttal mindenki hitt a fülének.

Persze akadnak, akik nem is rejtik véka alá, hogy szerintük az idegenvezető megint csak valami mássá meséli át a történteket: ők azonban megfeledkeznek arról az apróságról, hogy az illető kivételesen csak egyvalakinek beszélte el, mi történt odafenn, a Leégett Kastély Le-Nem-Égett szobájában; szavait azután tovább- és továbbadták, vagyis ezúttal mi volnánk azok, akik átmesélnek valakit valahová. Így az sem igazán tudható, hogy az itt következők az elbeszélést alakváltozásainak mely stádiumában rögzítik.

Mindenesetre úgy hírlik, hogy az idegenvezető ama utolsónak bizonyuló, avarszagú délutánon felkaptatott a dombra, mint rendesen, kezében egy doboz sajtos ropogtatnivalóval, mert úgy vette észre, ez a bárónő kedvence. Léptei ruganyosak voltak: elhatározta magát. Arról nem szól a fáma, mennyire cizelláltan vagy célratörően, de annak a délutánnak egy pillanatában vallomással hozakodott elő. És beigazolódott a sejtés, hogy ez lesz a momentum, amely közelebb juttathatja őt a legendás tükrökhöz. Megérzése helyes volt. A belső szobában volt még egy tükör. Az utolsó megmaradt muranói tükör az egykori gyűjteményből. Erre úgy derült fény, hogy a bárónő komoly arccal végigvárta a férfi mondandóját, aki nem volt biztos abban, nem könnyek úsztak-e a bárónő szemében. A következő emelet, gondolta. Lépcsők, amelyek a felhőkig visznek. De nemigen maradt ideje ezen morfondírozni, mert a bárónő egyetlen szó nélkül, a meghökkent férfit kézen fogva, bevezette őt a duplaszárnyú ajtón túlra.

Mindjárt a küszöbön átlépve az egyik sarokban szemébe is ötlött az ablaknak fordított nagyalakú tükör, amely épp az őszi eget tükrözte, meg a festőien hámló, félig kihajtott spalettát. A bárónő maga után húzta a férfit, egyenesen arrafelé. Így ő került először a tükör látóterébe: a férfi láthatta, amint a tükör lapján megjelenik a hányavetinek tűnő, valójában gyakorlott mozdulattal ravasz kontyba fogott haj, melynek minden egyes szálába finom ezüsthálót szőtt a beeső napsugár. A feljegyzések helytállónak bizonyultak. A tükör mestermunka volt, a valóságosnál is hívebben adta vissza a bárónő vonásait. Ennek láttán töredék-másodpercnyi rettegés villámlott át az idegenvezető idegrendszerén. Aztán ott álltak, kéz a kézben, a tükör előtt. Képmását megpillantva észlelte csak, milyen komikusan ijedt arcot vág. Rendezte vonásait. A bárónő ezzel mit sem törődött: mosolygott.

Az idegenvezető fejében persze tüstént megfordult a józanító gondolat: hátha ez itt nem is egy muranói tükör. Hanem az az egy, amely nem ugyanabból a műhelyből érkezett. Ügyes, mégis hitvány másolat. Közönséges tükör.

A gondolatnak ezúttal sem volt ideje végiggondolnia magát. A bárónő ugyanis, talán, hogy a spalettát kijjebb hajtsa, és így több őszi napfénynek engedjen utat, ellépett az ablak felé, és elengedte a férfi kezét. Akinek alakja abban a minutumban semmivé

oszolt a foncsorozott égbolton. Mintha ott sem lett volna.

egy kézfogás

Nehéz ezzel mit kezdeni. A tudattal, hogy csak valaki más révén, csak valaki mással relációban nyerjük el valóságunkat. Ez talán rémisztőbb, mint egyszerűen eltűnni a keretből, és átadni helyünket az égnek. Végül is a tükör nem tett mást, mint megszűrte a valóságot, mint egyébként minden tekintet: megrostálta, és kiejtette az esetlegest. De azzal szembesülni, hogy igazságunk egy kézfogáson múlik – az tényleg nehezen feldolgozható. Ki hibáztathatná az idegenvezetőt, hogy hanyatt-homlok, felöltő nélkül rohant le a dombról, és csak a főtérre érve tért magához többé-kevésbé? Inkább kevésbé.

Még felöltőjéért sem ment vissza. Szégyellte minden illemszabályt felrúgó, viharos távozását, vagy csak zsenántnak érezte, hogy elkérje az ott felejtett ruhadarabot, miközben inkább magyarázattal kellene szolgálnia – ki tudja. Természetével ellentétben most szűkszavúnak mutatkozott. Írjon levelet, javasolták egyesek. Legyen vér a pucájában, és menjen vissza, így mások. Küldjön legalább életjelet, a bárónő bizonyára aggódik – így a harmadikok. Csakhogy, vetette ellen az idegenvezető, mindehhez léteznem kellene. Erre egyesek, mások és harmadikok egyaránt a halántékukat kocogtatták. Noha nyilvánvaló volt, hogy az idegenvezető nem hibbant meg, csupán nehezen körvonalazható tapasztalatra tett szert. Önmagáról vagy önmaga hiányáról, az most mindegy. Javára legyen mondva, hogy megkísérelt megbarátkozni vele. Pedig csak vissza kellene mennie a dombra – súgtak össze háta mögött a postán dolgozó kisasszonyok, amikor megjelent a postahivatalban, átvenni a nevére szóló csomagot, mely az *Encyclopaedia Theoriae Urbanae* vaskos kötetét rejtette: igaz, az 1914-es utolsó kiadást. Otthon meglepve konstatálta, hogy a városok nemeire vonatkozó címszó sehol sem szerepel benne: a szerkesztők alighanem kicenzúrázták, vélte, mint afféle idejétmúlt, habókos felvetést.

Akkor érdeklődése a tükrök felé fordult. Városunk, mi tagadás, nem egy Leuwen vagy Heidelberg, szakkönyvtárral éppen nem dicsekedhet, de időnként meglepő dolgokra bukkanni a Bibliotheca feliratot büszkén viselő épület polcain. A könyvtáros, amikor átadta a még soha senki által ki nem kölcsönzött kötetet – *Die reale und imaginäre Geschichte des Spiegels,* Leipzig, 1939 –, azzal az indiszkrét megjegyzéssel tette, hogy minden efféle olvasmány csak időhúzás. Az idegenvezető rá se hederített. A könyvet végigolvasta, és csomó fölösleges ismeretre tett szert átmenetileg, amelyektől nem enyhülést remélt, hanem pontosan azt, amit a könyvtáros felrótt neki: haladékot. Megtudta például, hányféle tükröt készített és alkalmazott az emberiség a történelem során, és milyen változatos célokra. S ami fontosabb: hogy emellett hányfélét képzeltek el, és ezekhez milyen képzelt célokat rendeltek. Arkhimédész gigászi harci tükrei mellett ott szerepeltek a mágusok távolba, továbbá múltba vagy jövőbe látó tükrei. Dioklész égő tükrei, amelyekről csak arab fordításból szerezhetünk tudomást. Volt benne szó mérgező tükrökről, amelyek nem egyszerűen az elérhetetlent és lehetetlent mutatták meg, hanem annál rosszabbat: az elérhetetlen lehetségest. Akik beléjük pillantottak, önmagukat olyannak látták, ami épp hajszálnyival volt túl a

megvalósíthatón, s amitől – úgy érezték – mindössze egy lépés választja el őket. Csakhogy nem tudták, merre is kellene indulniuk, és ez örökre derékba törte életüket. Oresme-i Miklós magyarázata, mely szerint az első és legfontosabb tükör maga a lélek, érthetetlenül felzaklatta: el sem olvasta az erről szóló fejezetet. Átlapozott a flamand tükrökhöz, és talált egy hosszú fejezetet a velencei tükörkészítésről. De a muranói műhelyről a szerző, ha tudott is, mélyen hallgatott.

Valahogy így áll a dolog mostanában. Beköszöntött a tél, az idegenvezetőt csak nagyritkán látni az utcán. Nem tudni, mostanság miből él. Félretett pénzéből, alighanem. Vannak, akik szerint az elköltözést fontolgatja. Mások szerint ez ostobaság, csak meg kell nézni, milyen tekintettel pillant időnként a Leégett Kastély dombja felé. Nem olyannal, mint akinek a felöltője hiányzik. Inkább úgy, mint aki titokban reméli, a bárónőnek csakugyan van egy messzelátója odafenn, és a tekintetük ilyenkor – talán – találkozik.

Mi többiek pedig epedve várjuk az újesztendőt, azon túl pedig a karneváli időszak kezdetét.

kép | vecteezy.com